



Društvo hmeljarjev, starešin in princes Slovenije  
Mestni trg 7  
3310 Žalec

Št. zadeve: 01-1620/1-2015

Žalec, 9. 10. 2015

**Zadeva: Problematika koruzne (prosene) vešče v Savinjski dolini**

Koruzna (prosena) vešča (*Ostrinia nubilalis*) je že v kmetijstvu dolgo znana škodljivka, njihove gosenice se prehranjujejo z mnogimi rastlinami (koruza, hmelj, konoplja, sirek, sončnice, proso, okrasne rastline, vrtnine, idr.). V Sloveniji povzroča največjo škodo predvsem na koruzi in hmelju, čeprav jo v zadnjem času vse pogosteje najdemo tudi pri pridelavi zelenjave in okrasnih rastlinah. V preteklosti se je koruzna vešča na hmelju pojavljala le občasno, z močnejšimi enoletnimi pojavi. V zadnjih 10 letih se pojavlja redno, vsako leto. Intenziteta je različna od leta do leta, posledično je različna tudi stopnja poškodb na kmetijskih rastlinah. Stanje zadnjih nekaj let nakazuje njeno prerazmnožitev. Razlog za to so poleg ugodnih vremenskih razmer, velik delež koruze v kolobarju, opuščanje oziroma slabo izvajanje fitosanitarnih – higienskih ukrepov v poljedelstvu, kot tudi v hmeljarstvu, med katere sodi predvsem pravočasno in pravilno zaoravanje žetvenih ostankov koruze in hmeljevine, v katerih prezimi gosenica koruzne vešče. Program varstva hmelja se je v zadnjih desetih letih spremenil in sicer v smeri zmanjševanja/opuščanje uporabe neselektivnih - kontaktnih insekticidov s širokim spektrom delovanja. Vse več pa je tudi neoskrbovanih, zapuščenih travnikov, jas, jarkov, kjer se koruzna vešča in njej podobni škodljivci nemoteno razmnožujejo.

V zadnjih 10 letih, kot tudi letos, so gosenice koruzne vešče na hmelju povzročile veliko škodo. Ocenjujemo, da so letos gosenice prve generacije povzročile od 10-30 % škodo na hmelju. Gosenice preprečijo rast in razvoj rastlin hmelja, stranskih poganjkov, kar se je množično odražalo tudi v letošnji rasti sezoni. Poškodbe, ki jih povzročajo gosenice koruzne vešče se odražajo v zmanjšani količini pridelka kot tudi njegovi kakovosti (nižji delež alfa kislin). Koruzno veščo in škodo, ki jo povzroča, zasledimo vsako leto na območju Savinjske doline, še posebej v širši okolici Žalca – Roje, Vrbje, Gotovlje, Petrovč, Braslovče), kjer vsako leto beležimo tudi visok delež poškodb. Ob večjem napadu, kamor uvrščamo tudi letošnji napad, na eni rastlini hmelja zlahka najdemo tudi do 20 gosenic. Ker v hmeljarstvu prihajajo nove sorte hmelja, katere obiramo še pozno v septembru, so posledično poškodbe od gosenic koruzne vešče še večje.

Naj izpostavimo tudi škodo, ki jo gosenice koruzne vešče povzročajo na koruzi, ki se odraža v zmanjšanju količine pridelka, poleganja in lomljenja rastlin, padanja koruznih storžev z rastlin ter posledično pojav mikotoksinov v zrnju koruze, ki niso ustrezni niti za krmo živine (krma s preveliko vsebnostjo mikotoksinov povzroča abortuse, slabši prirast, idr.).

Koruzna vešča ima na hmelju dve generaciji letno. V preteklosti običajno prva generacija ni povzročala pomembne gospodarske škode, zato jo nismo zatirali. Stanje zadnjih 5 let nakazuje, da je na hmelju potrebno vsako leto zatirati že prvo generacijo koruzne vešče. Vse pogosteje pa se

srečujemo s primeri, ko je potrebno zatirati gosenice prve kot tudi druge generacije, saj povzroča veliko zmanjšanje količine in kvalitete pridelka hmelja.

Zatiranje gosenic koruzne vešče je težavno, saj trenutno v kmetijstvu nimamo na razpolago dovolj učinkovitih insekticidov. Insekticidi, ki bi bili učinkoviti, nimajo dovoljenja za uporabo predvsem zaradi njihovega prevelikega negativnega vpliva na okolje. Pri zatiranju gosenic koruzne vešče moramo biti pozorni, da zatiramo mlade gosenice, še preden se le-te zavrtajo v rastlino ali neposredno za tem, kajti kasnejša uporaba insekticidov nima zadovoljivega učinka. Zato je potrebno dosledno spremljanje dinamike leta metulje in na osnovi pridobljenih podatkov opazovalno-napovedovalne službe, katero izvajamo na Inštitutu za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, na Oddelku za varstvo rastlin, izvesti pravočasno uporabo insekticidov. Trenutno je pri pridelave hmelja za zatiranje gosenic koruzne vešče dovoljena uporaba kontaktnega insekticida iz skupine piretroidov na osnovi aktive snovi lambda-cihalotrin (Karate Zeon 5 CS) kot tudi pripravka Lepinox plus na osnovi bakterije *Bacillus thuringiensis* var. *kurstaki*. Oba pripravka imata učinkovitost med 60-70 % kar pomeni, da ne moremo govoriti o zadovoljivi učinkovitosti, temveč pripravka le zmanjšujeta populacijo koruzne vešče.

Ker je populacija koruzne vešče velika, je potrebno več pozornosti nameniti izvajanju fitosanitarnih-higienskih ukrepov. Koruzna vešča je tista škodljivka pri kateri se lahko njena populacija z doslednim izvajanjem fitosanitarnih ukrepov zniža tako, da je uporaba insekticidov v določenih primerih nepotrebna oziroma se zmanjša število škropljen z insekticidi. V preteklosti je bil zelo učinkovit ukrep pravilno in pravočasno uničevanje žetvenih ostankov gostiteljskih rastlin koruzne vešče (predvsem koruznice, hmeljevine), kar je bilo predpisano z Odlokom o zatiranju prosene vešče na območju RS iz leta 1978. V Odloku je bilo navedeno, da je potrebno žetvene ostanke uničiti (pokrmiti, podorati, kompostirati) najkasneje do 30. aprila. Zaradi klimatskih sprememb se je spremenila tudi bionomija koruzne vešče. Tako prve metulje koruzne vešče lahko zasledimo že v aprilu. Nujno bi bilo potrebno na zakonodajni ravni ponovno vzpostaviti Odlok/pravilnik, ki bi predpisoval pravočasno spravilo žetvenih ostankov gostiteljskih rastlin koruzne vešče, ki bi veljal za celotno Slovenijo. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin se na naša opozorila zadnjih nekaj še nista odzvali, ker koruzna vešča ni med prioritarnimi nalogami, ker ni karantenski škodljivi organizem. Da bi zmanjšali populacijo koruzne vešče, saj na širšem območju Savinske doline, bi bilo potrebno razmišljati o možnosti izdaje Odloka o pravočasnem spravilu žetvenih ostankov gostiteljskih rastlin koruzne vešče, kjer sta v ospredju kot gostiteljski rastlini mišljena koroza in hmelja. Pri Odloku bi bilo potrebno razmišljati o zgodnejšem spravilu žetvenih ostankov in sicer najkasneje do konca meseca marca, kajti glede na spremenjene klimatske razmere (mila zima in zgodnji začetek vegetacije) pospešijo razvoj koruzne vešče, katera se v naravi pojavi že v mesecu aprilu.

Menimo, da je za uspešno obvladovanje koruzne vešče na prvem mestu izvajanje fitosanitarnih – higienskih ukrepov tako v poljedelstvu kot tudi v hmeljarstvu, šele nato uporaba insekticidov, kar je tudi v skladu s Pravilnikom o integriranem varstvu rastlin. K izvajanju preventivnih-higienskih ukrepov bo potrebno pristopiti celovito in hitro, da bomo populacijo koruzne vešče na kmetijskih rastlinah zadržali pod pragom gospodarske škode.

Vodja Oddelka za varstvo rastlin:  
dr. Magda Rak Cizej, univ. dipl. inž. agr.



Direktorica IHPS:  
Martina Zupančič, univ. dipl. ing. agr.



V vednost:

- Jože Ribič, Zgornje Roje 4, 3310 Žalec